

Теректі негізгі мектебі

Бекітемін:

Мектеп директоры: М.Аяпбергенов

Тақырыбы: «Ұшқыр ой алаңы»

Үйірме жетекшісі: Томина М.Ю.

2023-2024

ТҮСІНІК ХАТ

«Пікірсайыс – сөз додасы» - білім беру бағдарламасы білімнің гуманитарлық жүйесін нақты көздейтін жаңа бағыттағы дебат клубы. Оқушылар мен ұстаздарды да пікір-сайыстарға араластыруға, өз бетімен ізденуге, білім алу және жалпы шығармашылық белсенділігін арттыруға көзделген. Пікір-сайыстарға дайындық барысында оқушылар белгілі – бір тақырып бойынша мәлімет жинастырып, оларды қарама – қарсы бағыттарды қолдайтын екі түрлі позицияға арналған жоспарға топтастырылады. Олар жақтау және даттау топтарының кейстері. Осының нәтижесінде оқушылар кез-келген мәселеге біржақты көзқараста болудан арылып, терең, сын тұрғысынан оқушыларды, сонымен қатар парламент мүшелерін (класс оқушыларын) бөлудің әртүрлі жолдарын қарастыруға болады. Мысалы: психологиялық тренинг, сергіту, ойын элементтері арқылы, екінші СТО элементі жуан, жіңішке стартегиясы арқылы сұрақ жетегімен бөлуге болады. Жалпы пікірталас, талқылау, дискуссия, диалог, бір мәселені көпшіліктің талқысына салу ақиқатқа жетудің ең кең тараған және оң нәтиже бере алатын формасы болып табылады. Алайда бұның да өз қыр-сырлары көп. Ең алдымен ол пікір-сайыстыратын мәселенің күрделілігі, кез-келген мәселе бойынша біріміз ақиқат деп білетін нәрсе басқаға мүлде олай емес. Пікірталас барысында адамдар ортақ мәселе жайлы өз пікірлерін ортаға салады, олардың әр түрлі болуы заңды, пікір сайыстар арқылы тараптар ой бөлуге, өз көзқарастарының кемшіліктерін ашып, оларды ұштауға, кемелдендіруге мүмкіндік алады. Қысқасы, ақиқаттың ең озық таразысы көзқарастар бәсекесі. Бағдарлаәдебиет, тарих пәндеріндегі заман өзгеріснің өзіндік жаңаша көзқарасын сұрап тұратын тақырыптар көптің қасы.. Пікір-сайыс логикалық, психологиялық, адамгершілік және көптеген басқа аспектілерді қамтиды. Үлкен додалар өткізіп, оқушылардың лидерлерін анықтауға тигізер септігі бар.

Өзіндік көзқарасы бар, айналаны сыни тұрғыдан барлап, бағалайтын, шешім шығаруда өзгенің ойын таразылап, өз ойын өткізуге сенімді тұлға қалыптасуына септігі тиеді. Әртүрлі саладағы ғылымның теориясы мен практикасына терең бойлау былай тұрсын, оның тарихы, маңыздылығы, өміршеңдігі, пайдасы мен зиянында таразылай алатын дәрежеге жеткізеді. Білім беру бағдарламасының жан-жақты, тереңдетілген жайын ашады.. Пікір-сайыс әдеттегі пән олимпиадалары секілді. Жүйемен өткізілетін әр түрлі деңгейдегі пікір-сайыс бәсекелері арқылы жүзеге асыруға болады.

Олимпиадаларда оқушылар тек бір пән бойынша ғана білімдерін көрсете алса, пікір – сайыстарда олар жан – жақты, әр түрлі салалардағы білімдерін көрсетіп, жетілдіре алады. Пікір – сайыстардың әдеттегі олимпиадалардан айырмашылығы да, артықшылығы да осында. Үйірме оқушының тұлға, азамат ретіне жетілуіне, білім алуға деген қызығушылығының

артуына зор ықпал етуі сөзсіз. Сонымен бірге пікір – сайыс бағдарламасы жаңа орта білім беру жүйесінің идеяларымен толық үйлеседі деуге де негіз бар.

Дебат клубының мақсаты:

Заман талабының сұранысына саласы жетік, адами құндылықты жанына серік еткен, айналасына сын көзбен қарап, қоғамдық өмірге белсене араласатын жастардың жаңа буынын қалыптастыру. Мектеп оқушыларын үйірмеге тарту. Мектеп ішілік пікір сайыс турнирлерін ұйымдастру, үздіктерді анықтап, ынталандыру. Мектеп намысын қорғайтын үздік оқушыларды анықтау. Мектеп оқушыларын мектепаралық, аудандық, қалалық, облыстық, республикалық, халықаралық пікір сайыс турнирлеріне қатыстыру, тәжірибе алмасу арқылы үздік нәтижелерге қол жеткізу. Шығармашылық жұмыстар орындату арқылы оқушылардың ой-өрісін, жоспар құру, тезис жазу

Дебат клубының міндеттері:

- Оқушылардың шығармашылық қабілеттерінің айқындалуына мүмкіндік беру.
- Шешендік өнер және жұрт алдында сөйлеу мәдениеті қалыптасқан талантты жастарды анықтау;
- Талантты жастарды ынталандыру;
- Мектеп оқушылары арасында пікір-сайыстың деңгейін көтеру;
- Мектеп оқушыларының сын тұрғысынан ойлауын дамыту;
- Өз Отаны Қазақстан, оның басты құндылықтарын құрмет тұтып, мақтаныш сезімдерін қалыптастыру
- Оқушылардың жауапкершілігінің және танымдық қабілеттерін түрлі пікірталастар арқылы ортаға салу
- Оқушыларды коммуникативтілікке, сөйлеу мәдениетіне, сөз өнеріне, тұжырымды ойын дәлелдей білуге баулу
- Оқушының өзін – өзі тәрбиелеуіне, өзін жіне өзгені бағалай білуге үйрету
- Сұлулықты түсіне білуге, өз Отанына, атамекеніне деген патриотымыз.

- Білікті, оқу – тәрбие беру.
- Мектептің үздік оқушыларын анықтап, аудандық, қалалық, облыстық, республикалық, халықаралық пікірсайыс турнирлеріне қатыстыру.

«Ашық алаң» атты дебат клубының іс-шара жоспары.

№	Тақырыбы	Теориялық бөлім	Әдістемелік байланыс	Күтілетін нәтиже
1	Дебат.Жалпы ережелер.	Пікірсайыс деген не? Пікірсайыстың форматтары (дөңгелек үстел)	СТО, зерттеу, тыңдау, жазу	- жұрт алдында еркін сөйлейді -дикциясын қояды
2	Пікірсайыс түрлері. (практика жүзінде қолдану)	Американдық Парламенттік формат туралы түсінік. Пікір – сайыс үлгісінің негізгі элементтері. Қарар.Қарардың түрлері, жазу тәртібі, үлгілері	1.Қазақ әдебиеті Тақырыппен идея 2.Топтастыр стратегиясы. СТО	-Өміршең тақырыпты еркін ажыратады -Тақырып таңдау саясатында ой еркіндігі артады.

3	Американдық Парламенттік формат. Қорғау.	Критерий – мақсат. Тақырыпқа мақсат қою	1.Қарарды сипаттауда критерийдің сәйкестігі, нақтылығы, әдістемесі. К.Поппер пікір-сайыс әдістемесі 2.Топтастыру стратегиясы 3.Ұқсастық пен даралық стартегиясы	-Идеяның құндылығын ажыратады -Әр іске мақсат қоюды біледі
4	Деффинициялар (анықтамалар) – негізгі ұғымдарды анықтау	Қарардағы негізгі ұғымдарды анықтау.Анықтамалар-ға қажетті шектеулер қойылады.Анықтама - қарарды зерттеу бағытын анықтау құралы.	Әдебиет теориясы.Қазақ тілі лексикологиясы	-Сөздің толық мағынасын анықтайды -Сөздерді орын тәртібі арқылы қолданып, әдемі сөйлейді.
5	Аргументтер және дәлелдер (факты)	1.Аргумент құрастыру, құрылысы, негіздеу түрлері 2.Критерий мен аргумент арасындағы байланыс 3.Зерттеу мен дәлелдер. 4.Мәлімет жасау, статистикалық мәлімет, шолулар, мысалдар мен сұқбат.Ғаламтор мәліметі	Пікір-сайыс парағы.Теледебат үлгілерімен салыстыру.Саяси дебат жұмыстары. -СТО.Презентация - Екі жақты күнделі стартегиясы	-Шешім қабылдап үйренеді
6	Жақтау кейсі және даттау кейсі	Кейс – жұртшылыққа ұсынылатын спикердің сөзі.Ол қарар, критерий, аргумент, факті, қорытындыдан тұрады.Жақтау кейсінің құрылымы,	Венн диаграммасы	-Сөйлеу мәдениеті дамиды. - өз «менін» ашады

		<p>үлгісі Даттау кейсінің құрылымы.Терістеудің 3 деңгейі:қарарды интерпретациялау, критерийді терістеу, аргументтер тізбегін терістеу</p>		
7	<p>Спикерлердің міндеттері. Сұрақ-жауап</p>	<p>1Спикерлердің рөлдері 1-спикер – конструктивті, 2-спикер – дамытушы 3- қорытындылаушы 2.Спикерлерді бағалау критерийлері -Сұрақ – жауаптардың мақсаты, міндеті, нәтижелі сұрақ қою әдістері -Ашықжәнежабықсұрақтар</p>	<p>-Психологиялық тепе-теңдік -Ұстамдылық этикасы - Әдеп айтысы - ББҮ стратегиясы.СТО. -Өзін-өзі тәрбиелеу этикасы</p>	<p>Жаңа қоғамның жасөспірім моделін жасап шыға алады -Орынды сұрақ қойып үйренеді. -Өмірдің көп бөлігі сұрақтан құралып, сұрақтан жасалатынын ұғады</p>
8	<p>Пікірталас бағдарламасымен таныстыру.Оң істің (жақтау),теріс істің (даттау)үлгісі</p>	<p>Өз командасымен таныстыру. Жақтаушы 1-дің кейсін (келіспейтін жағдайларын) даттап, қарама-қарсы өз командасының кейсімен таныстырады.</p>	<p>Венн диаграммасы</p>	<p>-Сөйлеу мәдениеті дамиды. - өз «менін» ашады</p>
9	<p>Қарсы дәлелдеу (ребатл).Сұрақ құруды үйрету.Сөйлеу стилі және ойды жеткізу</p>	<p>1.Резолюция-Қарар (Дебаттың тақырыбы) (Бұл палата (БП) ақталады деп есептейді) 2.Дефиниция-Кілт сөздер (Кейсте қолданылатын сөздерге анықтамалар беріледі)</p>	<p>Психологиялық тепе-теңдік -Ұстамдылық этикасы - Әдеп айтысы - ББҮ стратегиясы.СТО. -Өзін-өзі тәрбиелеу этикасы</p>	<p>-Өмірдің көп бөлігі сұрақтан құралып, сұрақтан жасалатынын ұғады</p>

		<p>3. Status quo-Қалыптасқан жағдай(қалыптасқан жағдайға статистикалық мәліметтер(интернеттен,газеттен) айту)</p> <p>4.Философия ()</p> <p>5.Аргументтер()</p> <p>6.Қорытынды.</p>		
10	Кемшіліктер мен қателіктер	Команданы таныстырады. Кейспен таныстырады.	Даттаушы 3 Жақтаушы 1-ге сұрақтар қояды.	<p>1.Резолюция-Қарар (Дебаттың тақырыбы) (Бұл палата (БП) ұсынады)</p> <p>2.Дефиниция-Кілт сөздер (Кейсте қолданылатын сөздерге анықтамалар беріледі)</p> <p>3.Status quo- Қалыптасқан жағдай(қалыптасқан жағдайға статистикалық мәліметтер(интернеттен,газеттен) айту)</p> <p>4.Мәселе (проблема)</p>

				<p>5.Мәселе өзектілігі</p> <p>6.Себептер (мәселенің себептері,кем дегенде үшеу болу керек)</p>
11	Ашық және жабық сұрақтар	Сұрақтар тізбегін құрастыру	- Венн диаграммасы	<p>-жұрт алдында еркін сөйлейді</p> <p>-дикциясын қояды</p>
12	Төрешілік	Әділ шешімін қабылдайды Қорытындылайды.	<p>-Психологиялық тепе-теңдік</p> <p>-Ұстамдылық этикасы</p> <p>- Әдеп айтысы</p> <p>- ББҮ стратегиясы.СТО.</p> <p>-Өзін-өзі тәрбиелеу этикасы</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Шешендіксайысөнерінжетілдіру • Пікірталасбағдарламасыментаныстыру • Оңістің (жақтау) үлгісі • Терісдәлел (даттау) үлгісі • Қарсыдәлелдеу (ребатл) • Сұрақ-жауапқұрудыүйрету
13	Спикерлерді бағалау тәртібі	<p>1Спикерлердің рөлдері</p> <p>1-спикер – конструктивті,</p> <p>2-спикер – дамытушы</p> <p>3- қорытындылаушы</p> <p>2.Спикерлерді бағалау критерийлері</p>	<p>- ББҮ стратегиясы.СТО.</p> <p>-Өзін-өзі тәрбиелеу этикасы</p>	Өмірдің көп бөлігі сұрақтан құралып, сұрақтан жасалатынын ұғады

14	Пікір-сайыс бәсекелерін өткізудің ережелері мен кеңестері	Қарардағы негізгі ұғымдарды анықтау. Анықтамалар-ға қажетті шектеулер қойылады. Анықтама - қарарды зерттеу бағытын анықтау құралы.	1. Қазақ әдебиеті Тақырыппен идея 2. Топтастыр стратегиясы. СТО	-Шешім қабылдап үйренеді
15	Қорытынды	1. Бұқараны ойландырып жүрген тақырыптарды жинақтап, резолюциялар тізбегін жасау 2. Қанша резолюция сонша критерий дайындау Аргумент және фактілер жинақтау 3. Спикерлерді бағалау критерийлерін шығару 4. Төреші міндеттерін дайындау	Топтық жұмыс стратегиясы БАҚ құралдары. СТО. Түртіп алу стратегиясы	Ең үздік спикер атанады. Үздік сөз майталманы атанады. Жас қазақ елінің жаңа форматтағы жеке тұлғасы шығады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Американдық Парламентті форматы. 2000 жыл
2. Американдық Парламенттік формат дебат элементі. 2004 жыл
3. СТО жобасының тұрақты журналы «Дауыс пен көрініс»
4. Мектеп және жоғары оқу орындары: ой қозғағыштар, ізденістер, табыстар 74 бет, 2005 жыл
5. Халықаралық ғылыми-әдістемелік журналы «Перемена»- журналдағы журнал материалдары, 2008-2010 жыл
6. «Қазақстан мектебі» журналы №3 2012 жыл 25 бет, 56 бет «Толерантты тұлға». 60 бет
7. «Қазақстан мектебі» журналы №2 2012 жыл 33 бет, «Ұлттық құндылықтарды танытудағы педагогикалық технологиялардың маңызы»
8. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі 2008 жыл
9. Қазақ әдебиеті энцикопедиялық анықтамалық «Аруана» - 2005 жыл
10. Қазақстан ұлттық энциклопедия. Алматы 1999, №2,3,7,10
11. «Сөз өнері» З.Қабдолов
12. «Әдебиет теориясы» Қ.Жұмағалиев
13. «Қазақ халқының философиялық мұрасы» 2007 жыл
14. «Сөз мәйегі» (мақал-мәтелдер) – 2007 жыл
15. БАҚ құралдары.(Мемлекеттік басылымдар)

